

AKADEMIKOVA NOVA KNJIGA



MARKO TUDOROVIC/ZAVOD za KULTURU

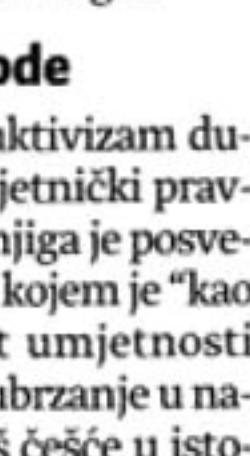
Remek-djela 20. st. kako ih vidi Žmegač

Picasso, Maljevič, Klein samo su neki od umjetnika kojima se bavi komparatist

PIŠE MIRJANA DUGANDŽIĆA

Zašto na "Gospodicama iz Avignona" nema ni traga od - Avignona? Kako je moguće naći u Kafke i Chagalla "anakronizme", i to istovrsne? Što u Maljevičevoj umjetnosti znači njegovo pravoslavlje, a zašto je Carl Einstein, židovski pisac i kunsthistoričar, nazvao slikarstvo nizozemske konstruktivističke skupine De Stijl "protestantskom umjetnošću"?

Zašto su pojedini avantgardisti smatrali Raffaelove slike i Mona Lisu produkcijom na rubu kiča, dok su u isti mah otkrivali oporu ljestvu afričkih plesova, srednjovjekovnih ikona, kineskih crteža? Kako se to Yves Klein i Bečki akcionisti mogu naći u svojim performansima na istom tlu? "Zajednička im je mobilizacija ljudskog tijela bez civilizacijske zaštite, bez obzira na to što to znači: jedan će nagost u javnosti tumačiti kao oblik ekshibicionizma, a drugi kao poziv na razmišljanje o predrasudama", odgovara na to, i doista, rekla bih, bezbroj drugih pitanja komparativističke naravi, jer je komparatist književnosti, likovne umjetnosti, glazbe, kazališta i filma bez premca, u svojoj novoj knjizi Viktor Žmegač.



Povijesne zgodе

"Strast i konstruktivizam duha, temeljni umjetnički pravci 20. stoljeća", knjiga je posvećena vremenu u kojem je "kao nikada povijest umjetnosti doživjela takvo ubrzanje u nalogu smjeni, a još češće u istodobnosti programa, poetika, manifesta, signalnih djela".

Pa kao što je umjetnost bila opresivna prema umjetniku 20. stoljeća - da nikad ne bude nego originalan, i pri tome spremna na to da će se umjetnički pravac u kojemu u groznici izgara istrošiti za deset godina ili jednu - tako i Žmegačeva knjiga tjera svoga čitatelja na nesvakidašnju či-

tateljsku koncentraciju, kipteći imenima autora i djela, od Webnera do Freuda, od Langoa "Metropolisa" do letrizma Aragonova "Samoubojstva" iz 1920., od Novalisa do Magritteova "Hegelova ljetovanja" iz 1958...

Samo nam povremeno autor daje predaha u kakvoj povijesnoj zгодi, poput one kad je u Parizu 1865. izložena Manetova "Olympia" izazvala bučan skandal, a osiguranje je spriječilo neke posjetitelje da štapovima unište sliku.

Umjetnost i skandali

"Danas nitko ne može shvatiti gnjev tadašnje publike. Erotički motiv nije ništa izazovniji nego gotovo istovjetni sadržaji na mnogim baroknim slikama. Povod za skandal je", piše Žmegač, "vjerojatno bilo to da spolni naboje kompozicije nije bio mitološki legitimiran, nego je ovdje za-

skočio gledatelja svojim podrijetlom iz suvremene gradanske svađašnjice. (...) Mondena drama nalazi se bez odjeće (ako odjećom ne smatrano vr-

pcu oko vrata i papuče na nogama) ispružena na komadu namještaja srodnom krevetu - pa je krevetskih asocijacija u gospoda i gospode očito bilo mnogo. Gospoda su možda pomisljala na posjete bordelima, koje su tajili svojim suprugama. Manetova slika kao da ih je uhvatila na djelu."

Ali ni to Žmegač ne piše da uzme zraka, nego da "Olympiju" dovede do performansa Amerikanca Roberta Morrisa "Site" (1965.), koji stoji u intertekstualnom odnosu sa slikom, a zatim nastavlja o sve većem prožimanju kazališta i performansa u 20. st., posebno pritom analizirajući predstavu Boba Wilsona "Pogled gluhog" (Deafman Glance, 1970.)...

Ali možda sve to nije ni čudno jer ovu knjigu, kako je sam na promociji rekao, piše gotovo cijeli život: od trenutka kad je kao gimnazijalac ugledao plave konje Franza Marca. •